

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1172>

Volume 6 Issue 5, p. 811-828, May 2013

COĞRAFYA ÖĞRETMENLERİNİN “ÇEVRE” KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI: BİR METAFOR ANALİZİ ÇALIŞMASI*

PERCEPTIONS OF GEOGRAPHY TEACHERS' TOWARDS THE CONCEPT OF “ENVIRONMENT”: A METAPHOR ANALYSIS STUDY

Yrd. Doç. Dr. Öznur YAZICI

Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü

Abstract

Recently “metaphors” have taken attention of the educators, and have become a subject of many national and international researches. In this research, “Environment” is selected as a metaphor subject due to increasing environmental problems lately. Environmental education has an important place within the science of geography. In this reason, there are various explanations, student outcomes, and subjects related to environment in Instructional Program for Geography Course. Teachers are one of the most important elements of the education process, and their teaching forms of the phenomena, events, and concepts reflect their viewpoints primarily. This research was carried out to put forward the metaphors produced by geography teachers’ perceptions towards “Environment” concept. The study group of the research is 116 geography teachers that attend in Istanbul. The research data was gathered by completing “Environment is like ... because ...” statement.

The analysis and interpretation of the data were done with the phenomenological science design, and content analysis technique of qualitative research method. According to the findings of the research, geography teachers

---

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

have created 49 different and acceptable metaphors related to “Environment” concept. These 49 metaphors were evaluated in 5 stages. At the end of the evaluation process, these metaphors were classified under 5 different conceptual categories after studied carefully in relation with their common qualities. At the end of the research, it was understood that 34% of the geography teachers perceived environment as a way of “importance”, 32% as a way of “reflectivity”, 22% as a way of “sensitivity”, 8% as a way of expressing “peace”, and 3% perceived it as a way of expressing “variation”. As a result, metaphors can be used as an effective research tool in understanding and explaining the perceptions of geography teachers towards “Environment” concept.

Key Words: Metaphor, environment, geography teachers

Öz

Metaforlar, son yıllarda eğitimcilerin dikkatini çekmiş, ulusal ve uluslar arası yazında pek çok araştırmaya konu olmuştur. Günümüzde çevre sorunlarının artması nedeniyle, bu çalışmada metafor konusu olarak “Çevre” seçilmiştir. Coğrafya bilimi kapsamında çevre eğitimi önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda çevre ile ilgili çeşitli açıklamalar, öğrenci kazanımları ve konular yer almaktadır. Eğitim sürecinin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlerin olgu, olay ve kavramları öğretme şekilleri, öncelikle kendi bakış açılarını yansıtmaktadır. Bu araştırma, coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına ilişkin algılarını metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya İstanbul il merkezinde görev yapan 116 coğrafya öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri, coğrafya öğretmenlerinin “Çevre... gibidir; çünkü...” cümlesini tamamlamalarıyla elde edilmiştir.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmış ve veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Görüşleri alınan coğrafya öğretmenleri “Çevre” kavramına ilişkin toplamda 49 adet geçerli metafor üretmiştir. Bu 49 metafor, ortak özellikleri bakımından 5 aşamada değerlendirilmiştir. Değerlendirme süreci sonucunda, metaforlar 5 kavramsal kategori hâlinde sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre çevreyi, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin %34’ü “kıymetin”, %32’si “yansıtıcılığım”, %22’si “duyarlılığım (hassasiyetin)”, %8’i “huzurun” ve %3’ü “farklılığım (çeşitliliğin)” ifadesi olarak imgelemişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre metaforların, coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına yönelik sahip oldukları algılarını belirleme, açığa çıkarma ve yorumlamada etkili birer araştırma aracı olarak kullanılabilceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Metafor, çevre, coğrafya öğretmenleri

GİRİŞ

Metafor, anlamak istediğimiz nesneyi veya olguyu, başka bir anlam alanına ait olan kavramlar ağına bağlayarak yeniden kavramlaştırmamızı, değişik yönlerden görmemizi ve daha önceden gözden kaçan bazı durumları aydınlatabilmemizi sağlar (Taylor, 1984, s. 103). Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir. Çünkü bir resim sadece statik bir imge sunarken, bir metafor bir olgu hakkında düşünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır (Shuell, 1990, s. 102). Üstelik, araştırmacının belirttiği bu içi boş çerçeveyi doldurma konusunda imge sınırlaması bulunmamaktadır.

Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğünde “mecaz” olarak tanımlanan “metafor”, Sönmez'e (1993) göre ise benzetişim, benzeşme, andırış, andırma sözcükleriyle karşılık bulur. Bu benzetme ya da çağrışımlar; kişinin yaratıcılığına olduğu kadar yaşamsal deneyimlerine de bağlıdır. Çünkü birey dış dünyayı ifade ederken farkında olmasa bile, kendi iç dünyasında gördüklerini yansıtır. Lakoff ve Johnson (2005) da, metaforik düşüncenin kaçınılmaz, hep mevcut ve çoğunlukla bilinçdışı gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

Metaforlara öğretim alanında, öğrenmeyi teşvik etme ve yaratıcı düşünceyi geliştirmede başvurulmaktadır. Öğretmen eğitiminde ise metaforlar, öğretim uygulamalarını yönlendirmede ve öğretmenlerin modern eğitim anlayışındaki yerlerini belirlemede bir araç konumundadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003, s. 88). Şişman'a göre (2002); öğrenilmesi istenen bir varlık, olay veya durum, aralarında ilişki kurulan başka bir şeye benzetilerek anlatıldığında, belli özelliklere vurgu yapılarak konu daha iyi anlaşılabilir. Öğrenme-öğretme sürecinde yaratıcılıkla aktif katılımı en üst düzeyde sağlayan metaforlar, temelde öğretmene bir konunun anlatımında öğrenci düzeyine indirerek aktarım sağlamada, öğrencilere sahip oldukları ve anlamını bildikleri kavramlar vasıtasıyla yeni zihinsel oluşumlar kazandırmada yardımcı olmaktadır (Kılıç, 2010, s. 25). Bu şekilde eğitimin somuttan soyuta, basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene ilkelerine dayanarak, öğrenilmesi güç olan kavram ve konuların verilmesinde metaforlardan yararlanmanın öğrenmeyi kolaylaştırması beklenir. Sonuçta öğrencilerin kavram, olgu ya da olayları karşılaştırma, örnekleme, ilişkilendirme, görselleştirme ve yorumlama süreçlerinden yararlanarak karmaşık tanımları öğrenme, birbirleriyle etkileşimlerini fark etme ve öğrenilenleri zihinde organize etmeleri sağlanır.

Kişilerin kendi metaforları ile iletişim kurmaları, ifade sağlamaları bireylerde ve özellikle de öğrencilerde düşünce çeşitliliğine sebep olurken, öğrencilerin özgün oluşumlarını da sağlamaktadır. Bu ve tanımlanan önemleriyle birlikte metaforlar, bilişsel özgürlükle insanları daha çok merkeze alarak, başarıyı da beraberinde getirmektedir (Kılıç, 2010, s. 25). Metafor, öğrencilerin ne öğrendikleri hakkında

konuşmaları konusunda onları cesaretlendirmede önemli bir araçtır (Aubusson, Harrison ve Stephen, 2006, s. 191). Çünkü metaforlar; söz hakkı verildiği, kendi fikri, görüşü sorulduğu ve dikkate alınıp yorumlandığı için öğrenci tarafından konuların daha ciddiye alınmasına ve daha dikkatle öğrenilmesine olanak verirler. Ayrıca dış dünyada kazanılan yaşamsal deneyimleri sınıfa taşıyabilir, çoğu kez içine kapanık ve çekingen öğrencilerin derslerde daha aktif rol almalarını sağlayabilirler.

Canlı varlıkların hayati bağlarla bağlı oldukları, etkiledikleri ve etkilendikleri mekân birimlerine, o canlının veya canlılar topluluğunun yaşam ortamı veya çevre denir (Erinç, 1984, s. 3). Günümüzde teknoloji ve sanayinin ilerlemesi ile çevre sorunları artmıştır. Ayrıca insanların bu konuda bilinçsiz olmalarından kaynaklanan birçok çevre problemi yaşanmaktadır (Uşak, 2007, s. 2). Doğal kaynakların giderek azalması, bozulması ve kirlenmesinin önlenmesi için insanların bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda, etkili bir çevre eğitiminin verilmesi uygun olacaktır. Coğrafya bilimi kapsamında çevre eğitimi önemli bir yere sahiptir. Akdemir (2013) coğrafyayı, insanla yeryüzünün etkileşimi sonucunda ortaya çıkan mekânı, ilkeleri dâhilinde inceleyen ve sonuçlarını bir bütün halinde sunan bilim olarak tanımlamıştır. Bu bilgilerin ışığında mekân, ortam ve çevrenin; coğrafya ve coğrafya eğitimi için anahtar kavramlar olduğu söylenebilir.

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2010) "Çevre" ile ilgili çeşitli açıklamalar, öğrenci kazanımları ve konular yer almaktadır. Örneğin; programın uygulanması ile ilgili açıklamalardan 5. sınıfta öğrencinin mahallesinde karşılaştığı bir çevre sorununa çözüm üretme örneği kullanılmış, 6. maddede programın öncelikle öğrencilerin yaşadıkları çevreyi algılamalarını hedeflediği belirtilmiş (s. 3), 14. maddede geziler aracılığı ile öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinmelerinin sağlanması (s. 6) üzerinde durulmuştur. Programın Genel Amaçları'ndan 11. si "Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirir" şeklinde düzenlenmiştir (s. 8). Yine öğretim programında yer alan 5 öğrenme alanından biri "Çevre ve Toplum"dur. Programda konuyla ilgili verilen kazanımlar ise şu şekilde örneklendirilebilir: 9. sınıfta "Doğal çevrenin insan faaliyetlerine etkilerini ve insanların doğal çevreye uyum süreçlerini karşılıklı ilişkileri çerçevesinde analiz eder" (s. 19), 11. sınıfta "Ülkeler arasında doğal kaynak kullanımındaki farklılığı çevresel sonuçlar açısından değerlendirir" (s. 41). Görüldüğü gibi "Çevre", ortaöğretim coğrafya dersinin çok önemli bir parçasıdır.

Konu hakkında erişilebilen yazın içerisinde; "Çevre" metaforu ile ilgili olarak Coşkun (2010) ile Kaya, Coskun ve Aydın (2010) lise öğrencilerinden; Aydın ve Coskun (2011) üstün yetenekli öğrencilerden; Shaw, Barry ve Mahlios (2008), Aydın ve Ünalı (2010), Aydın (2011), Geçit ve Gençer (2011), Çiftçi ve Tangülü (2012) ile Ateş ve Karatepe (2013) üniversite öğrencilerinden örneklem yoluyla görüş almışlardır. Farklı kavramlar üzerinde öğretmenlerin ürettiği metaforlara ait araştırmalardan bazıları ise şunlardır: "Müfettişlik" (Töremen ve Döş, 2009), "çokkültürlü eğitim" (Chung ve Miller, 2011), "okul yöneticileri" (Demirtas, 2011), "Fen ve Teknoloji dersine ilişkin

tanımlamalar” (Demirci ve Mutlu, 2012), “Sanat Eğitimi dersi” (Kalyoncu, 2012), “öğretme ve öğrenme” (Alger, 2009; Stylianou, Kulinna, Cothran ve Kwon, 2013) ve “Görsel Sanatlar dersi ve görsel sanatlar öğretmeni” (Kalyoncu ve Liman, 2013). Ancak öğretmenlerin “Çevre” konusundaki metaforlarına yönelik bir çalışmaya ulaşamamıştır. Yeryüzünü konu edinen coğrafya eğitiminde, “Çevre” bilinci ve korunması için coğrafya öğretmenleri aktif rol almaktadır. Çünkü öğretmenler, eğitim-öğretim sürecinin en temel unsurlarındandır. Öğretmenlerin olgu, olay ve kavramları öğretme şekilleri ve bakış açıları; öncelikle kendi bilgi, beceri ve deneyimleri ile ilişkilendirilebilir. Kişisel ve mesleki kimlikleri çeşitlilik arz eden coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” metaforuna yönelik algılarının belirlenmesi çalışması ile, eğitim-öğretim sürecinin işleyişine katkı sağlanabileceği düşünülmüştür.

Bu çerçevede, aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Coğrafya öğretmenleri “Çevre” kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?
2. “Çevre” kavramına ilişkin olarak coğrafya öğretmenleri tarafından ileri sürülen metaforlar, ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden “olgubilim” kullanılmıştır. Olgubilim (*fenomenoloji*) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 72).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’deki coğrafya öğretmenleri, örneklemine ise İstanbul’daki çeşitli liselerden seçilmiş 116 coğrafya öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırma 2012-2013 eğitim öğretim döneminde (Aralık-Ocak aylarında) gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

Örneklem grupta yer alan öğretmenlerin 75’i (%64.7) erkek ve 41’i (%35.3) kadındır. Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinden 45’i (%38.8) Eğitim Fakültesi, 66’sı (%56.9) Fen-Edebiyat Fakültesi, 3’ü (%2.6) Eğitim Enstitüsü ve 2’si (%1.7) diğer okul türü mezundur. Grubun 25’i (%21.6) 0-5 yıl, 17’si (%14.7) 6-10 yıl, 29’u (%25) 11-15 yıl, 23’ü (%19.8) 16-20 yıl ve 22’si (%19) 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahiptir.

Araştırmadaki örneklem grubuna ait kişisel özelliklerin çeşitlilik göstermesinin, çalışılan probleme yönelik görüşlerin çeşitlenmesini sağladığı düşünülmektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerine “Çevre... gibidir; çünkü ...” sözcüklerinin yazılı olduğu ve kalan kısmı boş olan bir kağıt verilmiştir. Coğrafya öğretmenlerinden buradaki boşlukları kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini dile getirmeleri istenmiştir. Metaforların bir araştırma aracı olarak ele alındığını çalışmalarda “gibi” kelimesinin, genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanıldığı belirtilmiştir. Kağıtta yazılı olan “çünkü” sözcüğü ile, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinden kendi metaforları için bir “gerekçe” sunmaları istenmiştir. Coğrafya öğretmenlerinin yazdıkları kompozisyonlar, birer belge ve doküman olarak bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması¹

Bu araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesi için “içerik analizi” tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 27).

Öğretmenlerin ürettikleri metaforların analiz ve yorumlanma süreci beş aşamada gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalar şunlardır: (1) *Adlandırma Aşaması*, (2) *Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması*, (3) *Kategori Geliştirme Aşaması*, (4) *Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması* ve (5) *Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması*.

(1) *Adlandırma Aşaması*: Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenleri tarafından geliştirilen metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda coğrafya öğretmenlerinin yazılarında, metaforların açık bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmıştır. Katılımcılar tarafından sunulmuş olan bütün metaforlar kodlanmıştır (Örneğin, *Ters lale, bumerang, palto... vb*). Herhangi bir metafor yazılmamış olan kâğıtlar işaretlenmiştir.

(2) *Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması*: Bu aşamada coğrafya öğretmenlerinin yazdıkları metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek, her metafor (1) *metaforun konusu*, (2) *metaforun kaynağı* ve (3) *metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki* bakımından analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen 17 kâğıt, metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından uyumsuz

¹ Bu bölüm Yıldırım ve Şimşek, 2006; Saban 2004, 2008a, 2008b, 2009; Aydın 2010, 2011 çalışmalarında izlenen yöntemlerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

buldukları gerekçesiyle elenerek araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Coğrafya öğretmenleri tarafından geliştirilen zayıf yapılu metaforların elenmesinden sonra, 49 adet geçerli metafor (toplamda 99 adet) elde edilmiştir.

(3) **Kategori Geliştirme Aşaması:** Bu aşamada metaforlar, “Çevre” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Bu işlem esnasında 49 metafor hakkında oluşturulan “metafor listesi” dikkate alınarak her metaforun “Çevre” olgusunu nasıl kavramsallaştırdığına bakılmış ve her metaforun sahip olduğu bakış açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek toplam 5 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

(4) **Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması:** Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 5 farklı kavramsal kategori altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda, uzman kişilere iki ayrı liste verilmiştir: Bunlar; (a) 49 adet örnek metaforun alfabetik sıraya göre dizilmiş olduğu bir liste, (b) 5 farklı kavramsal kategorinin adlarını ve özelliklerini içeren bir liste. Uzmardan birinci listede yer alan örnek metafor imgelerini, ikinci listede yer alan 5 kavramsal kategoriyle (hiçbir metafor dışarıda bırakılmayacak şekilde) eşleştirmesi istenmiştir. Ardından, uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacıların kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek ve Miles ve Huberman’ın (1994, s. 64) formülü ($Güvenirlik = \frac{görüş\ birliği}{görüş\ birliği + görüş\ ayrılığı}$) kullanılarak araştırmanın güvenilirliği hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda istenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Saban, 2009). Bu araştırmanın güvenilirlik çalışmasında %96 oranında bir güvenilirlik sağlanmıştır. Güvenirlik çalışması kapsamında görüşüne başvurulmuş uzmanlar 2 metaforu (*palto ve gökkuşağı*), araştırmacının yaptığından farklı bir kategoriye yerleştirerek ilişkilendirmiştir. Bu durumda $Güvenirlik = \frac{49}{49+2} = 0.96$ (%96) olarak belirlenmiştir.

(5) **Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması:** Bütün veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra *katılımcı sayısı (f)* ve *yüzdesi (%)* hesaplanmıştır.

BULGULAR

1. Coğrafya Öğretmenlerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforları

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforların toplam ve yüzde değerleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına ilişkin ileri sürdükleri geçerli metaforlar, toplam ve yüzde değerleri (%)

<i>Metafor Sırası</i>	<i>Metaforun Adı</i>	<i>Toplam</i>	<i>Yüzde (%)</i>
1	Aile	4	4
2	Anne	5	5
3	Ayna	2	2
4	Bahçe	1	1
5	Bebek	7	7
6	Bumerang	2	2
7	Cam	1	1
8	Çiçek	2	2
9	Çocuk	9	9
10	Denge	1	1
11	Deniz	1	1
12	Domino taşları	1	1
13	Dost	2	2
14	Ekosistem	1	1
15	Ev	5	5
16	Evin çatısı	1	1
17	Gökkuşığı	3	3
18	Göz	1	1
19	Güneş	1	1
20	Güzel bir kadın	1	1
21	Hayat	2	2
22	İlişkiler sistemi	1	1
23	İnsan	6	6
24	İpek	1	1
25	Kutsal emanet	1	1
26	Kuvöz	1	1
27	Miras	1	1
28	Mutfak	1	1
29	Nefes	1	1
30	Nehir	1	1
31	Nimet	1	1
32	Organizma	2	2
33	Oksijen	1	1
34	Orkestra	1	1
35	Ortam	2	2
36	Ömür	1	1
37	Palto	1	1
38	Resim çerçevesi	1	1
39	Ruhumuz	1	1
40	Sağlık	3	3

41	Su	6	6
42	Terazi	1	1
43	Ters Lale	1	1
44	Toprak	2	2
45	Yaşam alanı	4	4
46	Yaş bir kil	1	1
47	Yeni doğan	1	1
48	Yılan	1	1
49	Zincirin halkaları	1	1
Toplam		99	100

Coğrafya öğretmenleri "Çevre" kavramına ilişkin olarak toplam 49 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bunlardan 31'i yalnızca 1 coğrafya öğretmeni tarafından üretilmiştir. Geriye kalan 18 metaforun geliştirilme sayısı, 2 ile 9 coğrafya öğretmeni arasında değişmektedir.

2. Coğrafya Öğretmenlerinin "Çevre" Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

Coğrafya öğretmenlerinin "Çevre" kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar 5 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Coğrafya öğretmenlerinin "Çevre" kavramına ilişkin sahip oldukları metafor kategorileri, metafor sayıları, toplam metafor sayıları ve yüzdelik değerleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Sayısı	Toplam Metafor Sayısı	Yüzde (%)
1. Kıymetin (önemin) ifadesi	Aile (4), dost (2), ekosistem (1), evin çatısı (1), Güneş (1), hayat (2), kutsal emanet (1), kuvöz (1), miras (1), nefes (1), nehir (1), nimet (1), oksijen (1), ortam (2), ömür (1), sağlık (3), su (6), yaşam alanı (4)	18	34	34
2. Yansıtıcılığın ifadesi	Ayna (2), bahçe (1), bebek (7), bumerang (2), çocuk (9), insan (6), mutfak (1), toprak (2), yaş bir kil (1), yılan (1)	10	32	32
3. Duyarlılığın (Hassasiyetin) ifadesi	Anne (5), cam (1), çiçek (2), denge (1), deniz (1), domino taşları (1), ilişkiler sistemi (1), ipek (1), organizma (2), orkestra (1), resim çerçevesi (1), ruhumuz (1), terazi (1), ters lale (1), yeni doğan (1), zincirin halkaları (1)	16	22	22
4. Huzurun ifadesi	Ev (5), göz (1), güzel bir kadın (1), palto (1)	4	8	8
5. Farklılığın (çeşitliliğin) ifadesi	Gökkuşluğu (3)	1	4	3
Toplam		49	100	100

Kavramsal Kategoriler

Kategori 1: "Kıymetin" İfadesi Olarak Çevre

En fazla metaforun ileri sürüldüğü bu kategoride (18 metafor ve 34 coğrafya öğretmeni) coğrafya öğretmenleri, çevrenin yaşam için önemine vurgu yapmışlar ve bu düşüncelerini *kutsal emanet, kuvöz, nefes, nimet, oksijen, su* gibi metaforlarla ifade etmişlerdir. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı öğretmenlerin ifadelerine yer verilmiştir:

"Çevre **su** gibidir. Çünkü su çok değerlidir. Korunmalıdır. Canlılar susuz yaşayamaz. Doğadaki suların kirletilmesi bütün canlıların zarar görmesi demektir. Dolayısıyla çevre de korunmalı, temiz ve berrak tutulmalıdır. Tüm insanlar çevreye gereken önemi vermelidir."

"Çevre **yaşam alanı** gibidir. Çünkü içinde yaşadığımız geniş bir mekândır. Çevrenin özellikleri insanların, hayvanların, bitkilerin özelliklerini oluşturur. Çevre şartları canlıların yaşam alanlarını zorlaştırır ya da kolaylaştırır."

"Çevre **sağlık** gibidir. Çünkü insan sağlığını kaybettiği zaman sağlığının önemini kavrar. İnsanlık da, çevreye yaptığı tahribat sonucunda çevrenin önemini kavramıştır."

"Çevre **ruhumuz** gibidir. Çünkü ruhumuzun bir denge sistemi vardır. En ufak bir olumsuzlukta ruhumuz zarar görür ve ruhun gördüğü zararlar, ifadelerimize, duruşumuza, hayata bakışımıza yansır. Çevre de öyledir. Tıpkı ruhumuz gibi... gördüğümüz tüm zararları etrafına yansıtır... Ve bozulan her düzen tahterevallı gibi bir tarafın çöküşten etkilenmesiyle sonuçlanır."

Kategori 2: "Yansıtıcılığın" İfadesi Olarak Çevre

Çevreye yapılan olumlu ya da olumsuz tüm davranışlara karşı çevrenin verdiği tepkiye dikkat çeken bu kategori, 10 metafor (*Ayna, bahçe, bebek, bumerang, çocuk, insan, mutfak, toprak, yaş bir kil, yılan*) ve 32 coğrafya öğretmeninden (%32) oluşmaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı öğretmen ifadeleri verilmiştir:

"Çevre **insan** gibidir. Çünkü nasıl bakarsanız karşılığını o şekilde alırsınız. Çocuk nasıl ki özen ve ilgi istiyorsa, çevre de öyledir. Çocuğu ihmal edip ilgisiz bırakırsak kendisine ve çevresine yararsız biri olur. Çevre de ihmal edilirse dengeler bozulur, çevre güzelliğini bizden saklar ve insanoğluna bedelini ödetir. Çevreye sahip çıkıp çocuğumuz gibi bakmalıyız."

"Çevre **bumerang** gibidir. Çünkü çevre ile girdiğiniz her türlü etkileşimde (olumlu-olumsuz), çevrenin cevabı er geç size geri döner."

"Çevre **çocuk** gibidir. Çünkü çocuk bakım ister. Yetiştirirken eğitimine dikkat etmek gerekir. İyi eğitim verilmezse elde bir bombaya dönebilir. Çevre de böyledir. Onu korumazsak patlamaya hazır bomba gibi elimizde durur. Emin olun bir gün patlar ve geriye dönüş olmaz."

“Çevre **yılan** gibidir. Çünkü çevreye zarar verirsek, gün gelir verdiğimiz bu zararları bize intikam şeklinde tıpkı bir yılan gibi yansıtır. Bunu doğal afetler, felaketler, kıtlıklar vb. ile gösterir.”

“Çevre **bebek** gibidir. Çünkü bebeği nasıl yetiştirir nasıl bakarsak, o şekilde yetişir ve gelecekte ona göre davranır. Çevreye de nasıl davranırsanız koruyup, zarar vermezseniz çevre de size iyilikler, güzellikler sunar. Kavga ortamında yetişen bir çocuk büyüdüğünde nasıl kavgacı olursa, tahrip edilmiş beşeri ve doğal çevre de birçok doğal ve beşeri felaket doğurur .”

Kategori 3: “Duyarlılığın” İfadesi Olarak Çevre

Çevrenin hassas yönünü ortaya koyan bu kategorinin 16 metafor (Anne, cam, çiçek, denge, deniz, domino taşları, ilişkiler sistemi, ipek, organizma, orkestra, resim çerçevesi, ruhumuz, terazi, ters lale, yeni doğan, zincirin halkaları) ve 22 coğrafya öğretmeninden (%22) oluştuğu görülmektedir. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı öğretmen ifadeleri verilmiştir:

“Çevre **terazi** gibidir. Çünkü terazinin bir dengesi vardır. Bir taraftan ağırlık arttıkça diğer taraftan dengelemek gerekir. Biz insanlar terazinin bir kefesinde, çevre de diğer kefesindedir. Bizim çevreye yaptığımız tahribat çevrenin kefesinde bizim aleyhimize yük getirmektedir. Çevreyi koruduğumuz sürece; insanoğlunun kefesindeki yükü hafifletmekte, yaşamak kolaylaşmaktadır.”

“Çevre **ters lale** gibidir. Çünkü ters lale çok hassas, her yerde ve ortamda yaşayamayan bir bitkidir. Çevre de böyle hassastır, dikkat ve özen gerektirir .”

“Çevre **ipek** gibidir. Çünkü beyazdır, hassastır. Çok küçük kiri, pası, tozu dahi yansıtır. Bu yüzden dikkat etmek gerekir. Onu lekelemeden, kirletmeden kullanılmalı ki, gelecek nesillere de temiz bir şekilde kalsın .”

“Çevre **çiçek** gibidir. Çünkü bütün çiçekler hassastır. Çevreyi incitmeden kullanmalıyız. Çevreyi plansız ve kötü kullanırsak çiçek gibi solar.”

“Çevre **zincirin halkaları** gibidir. Çünkü çevre kendi içinde sistemler bütünüdür... ve bu sistem kendi haline bırakıldığında kusursuz işlemektedir. Bu zincirin bir halkasına zarar geldiğinde ise sistem çok hızlı bir şekilde çökecek kadar hassastır. Bu dengeyi bozan da, genellikle insanoğludur .”

Kategori 4: “Huzurun” İfadesi Olarak Çevre

Bu kategoride yer alan metaforlarda coğrafya öğretmenleri çevrenin insana verdiği mutluluğa ve huzura dikkati çekmiştir. Bu kategori, 4 metafor (Ev, göz, güzel bir kadın, palto) ve 8 coğrafya öğretmeninden (%8) oluşmaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı öğretmen ifadeleri verilmiştir:

“Çevre evimiz gibidir. Çünkü insan yaşadığı çevreyi ne kadar tanır, yaşadığı çevrenin içerisinde o kadar mutlu olur. Evini bilip tanımayan, yaşadığı çevreyi de bilemez.”

Kategori 5: “Farklılığın-Çeşitliliğin” İfadesi Olarak Çevre

Bu kategoride yer alan metaforlar çevrenin çeşitliliğine vurgu yapmaktadır. Toplam 1 metafor (Gökkuşluğu) ve 3 coğrafya öğretmeninden (%3) oluşmaktadır. Aşağıda, bu kategoride bulunan bazı öğretmen ifadeleri yer almaktadır:

“Çevre gökkuşluğu gibidir. Çünkü çevremizde her renkten canlı ve cansız varlık vardır... Bunlar birbirleriyle etkileşim halindedir. Birinin yok olması ekosistemin işleyişine, doğal döngüye zarar vermektir. Bu nedenle canlı ve cansız bütün varlıkların devamı önemlidir.”

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma, İstanbul ilinde görev yapan coğrafya öğretmenleri arasından örneklem olarak seçilen grubun “Çevre” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya çıkarmak ve bu metaforları belirli kavramsal kategoriler altında toplamak amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmada veri olarak listelenen metaforlar, öğretmenlerin çevre hakkındaki soyut fikirlerini ve “Çevre” kavramına bakış açılarını yansıtmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, çalışma grubunda bulunan coğrafya öğretmenleri “Çevre” kavramına yönelik olarak 49 farklı metafor üretmişlerdir: “Bahçe”, “bebek”, “bumerang”, “cam”, “çocuk”, “domino taşları”, “dost”, “evin çatısı”, “gökkuşluğu”, “orkestra”, “ömür”, “palto”, “terazi”, “ters lale”, “yaş bir kil” ... gibi. Metaforlar seçilmiş ifadelerdir ve tasvir ettikleri fenomenin bütününe değil, bir parçasını simgelerler (Weade ve Ernst, 1990, s. 133). Bu görüşten hareketle, “Çevre” kavramının sadece tek bir metafor ile bir bütün olarak açıklanabilmesinin mümkün olmadığı açıktır.

Bu sonuç, farklı türde örneklem grupları için yapılan “Çevre” kavramına ilişkin diğer metafor çalışmalarının bulgularını desteklemektedir. Aydın (2011)’in çalışmasında üniversite öğrencileri (Karabük Üniversitesi örneğinde 615 öğrenci) “Çevre” kavramına ilişkin toplam 92 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından irdelenerek 10 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, “Çevre” kavramını üniversite öğrencilerinin %27’si “yaşamın”, %21’i “önemin”, %15’i “yansıtıcılığın”, %9’u “mekânın”, %8’i “korunmanın”, %7’si “mutluluğun ve huzurun”, %5’i “sevginin”, %3’ü “güzelliğin”, %2’si “kirliliğin” ve %1’i “çeşitliliğin” ifadesi olarak algılamıştır. Kaya, Coskun ve Aydın (2010) tarafından yapılan çalışmada ise, lise öğrencileri “Çevre” kavramına ilişkin toplam 60 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 7 farklı kavramsal kategori (kirliliğin, güzelliğin, yaşamın, mekânın, önemin, yansımının ve çeşitliliğin ifadesi olarak çevre) altında toplanmıştır.

Coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına ilişkin çok fazla metafor üretmeleri “Çevre” kavramının kapsamının geniş, kısmen karışık ve soyut olmasından ileri gelmektedir. Metaforlar, söz ettiği olgunun kendisi değildir, onun sadece bir sembolüdür. Bu nedenle, metafor söz ettiği olgudan farklıdır ve bu olguya ilişkin çok güçlü bir perspektif sunsa da, çoğu zaman ondan daha azdır. Bu durumu telafi etmek için birçok metaforun işe koşulması gerekir (Yob, 2003, s. 134). Buna göre coğrafya öğretmenlerinin “Çevre” kavramına yönelik farklı metafor kullanmalarının, bütünü tamamlamaya ilişkin bir yönünün olduğu da düşünülebilir.

Araştırmada coğrafya öğretmenleri tarafından “Çevre” kavramına ilişkin olarak ileri sürülen ve geçerli bulunan metaforlar ortak özellikleri bakımından irdelenerek 5 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Çevreyi, araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin %34’ü “kıymetin”, %32’si “yansıtıcılığın”, %22’si “duyarlılığın (hassasiyetin)”, %8’i “huzurun” ve %3’ü “farklılığın (çeşitliliğin)” ifadesi olarak imgelemişlerdir.

Çalışmada en büyük kategoriye belirleyen coğrafya öğretmenleri, çevreyi “kıymet” olarak algılamışlardır. Bu kategoriye oldukça yakın bir oranla ikinci sırada %32’lik gruptaki “yansıtıcılığın” ifadesi gelmektedir. Bu gruptaki öğretmenler, çevreyi insanla etkileşim özellikleri açısından ele almışlardır. Bu iki grubun da gösterdiği gibi, çevre eğitiminde *coğrafya* ayrı bir öneme sahiptir. Çünkü coğrafya insan ve çevre arasındaki karşılıklı etkileşimi inceleyen bir bilimdir (Doğanay, 1997, s. 39). Yapılan araştırmalar (Ballantyne, 1999; Cecioni, 2005; Bednarz, 2006; Demirkaya, 2006; Taşlı Keçeci, 2010; Aydın, Kaya ve Coskun, 2011), çevre bilinci oluşturmada coğrafya dersinin önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, Millî Eğitim Bakanlığı Coğrafya Öğretim Programı’nda (2010) çevre konularına önem ve ağırlık verilmiştir. Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda beş öğrenme alanından biri olan “Çevre ve Toplum”, tüm sınıflarda (9, 10, 11, 12) ortak bir öğrenme alanı olarak kabul edilmiştir. Coğrafya Öğretim Programı’nda (MEB, 2010), çevre kazanımlarının toplam sayısı 30’dur (9. ve 10. sınıflarda 3’er kazanım, 11. sınıfta 15 kazanım ve 12. sınıfta 9 kazanım). Çevre kazanımlarının genel kazanım içerisindeki oranı %20’dir. Bu değerlere göre, coğrafya dersi içerisinde çevre konularının ağırlığının fazla olduğu söylenebilir (Aslan, 2009; Aydın, Kaya ve Coskun, 2011).

Araştırma sonucuna göre üçüncü büyük kategoriye oluşturan %22’lik kısımdaki öğretmenler, çevreyi “duyarlılığın (hassasiyetin)” ifadesi olarak görmüşlerdir. Öğretmenler, hassas davranılmadığı takdirde çevrenin bozulduğuna vurgu yapmışlardır. Coğrafya Öğretim Programı’nda (MEB, 2010) yer alan “Çevre ve Toplum” konu alanında doğal kaynakların kullanımı, doğal afetler, çevre sorunları, yönetim ve planlama, çevresel değişim konuları ele alınıp incelenmektedir. Öğretmenler tarafından verilen “ters lale”, “ipek”, “çiçek” gibi ifadelerle; bu kategoride çevre korunmasında dengenin etkisinin ön plana çıkarıldığı söylenebilir. Sonuçta,

öğretmenlerin kendi farkındalıklarının ders işleyişlerine de yansımaları beklenir. Kalyoncu ve Liman (2013), hayatımıza yeni anlamlar katan metaforların insanı anlamak için temel bir mekanizma olduğunu düşünmektedir.

Araştırmada %8'lik kısım çevreyi "huzurun" ifadesi olarak değerlendirmiştir. "Ev", "göz", "güzel bir kadın", "palto" imgelerinde; öğretmenlerin bakış açısının çevreyi görerek tanımanın gerekliliğine ve çevreyi tanıyıp öğrendikçe kendini rahat ve güvende hissetmenin mümkün olabileceğine inandıkları şeklinde yorumlanabilir. Gerçekten de, çevre eğitiminde arazi çalışmaları, aktif öğrenmeye büyük katkı yapabilir. Uygulamalı ders işlenişleri, öğrencilerin gezi-gözlem yoluyla çevrelerini tanımalarını ve benimsemelerini kolaylaştırabilir. En az sayıdaki öğretmenin kategorize ettiği (%3) "farklılığın (çeşitliliğin)" ifadesinde verilen "gökkuşağı" imgesinde ise, doğal ve beşeri çevrede yer alan canlı-cansız bütün unsurlar bir arada uyum içerisinde ve halka şeklinde birbirine bağımlı olarak kurgulanmıştır.

Görüldüğü gibi, araştırmamıza katılan coğrafya öğretmenleri çevreye ilişkin metaforlarında, çevrenin yaşam için önemine ve hassasiyetine vurgu yapmışlardır. Ayrıca, sürdürülebilir bir çevrenin varlığı için çevre korunmasının gerekliliği noktasına dikkat çekmişlerdir.

Metaforlar coğrafya öğretmenlerinin "Çevre" olgusuna ilişkin sahip oldukları algıları belirleme, açığa çıkarma ve yorumlamada etkili birer araştırma aracı olarak kullanılabilir. Yine, derslerde metaforlara birer pedagojik araç olarak yer verilebilir. Bu araştırma sonucunda "Çevre" kavramına ilişkin metaforlardan elde edilen bulgular; öğretim programlarının geliştirilmesinde "Çevre" kavramına yönelik bir bakış açısı kazandırabilir. "Çevre" eğitimi çok hassas bir öneme sahiptir. İlköğretimden başlayıp pek çok alan için üniversite eğitimini de kapsayan bir perspektife sahiptir. Ne yazık ki buna rağmen, toplumumuzda henüz çevre koruma bilincinin yerleştiğini söylemek mümkün değildir. Bu nedenle "Çevre" konulu araştırmaların, özellikle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından dikkate alınması yoluyla, öğretim süreçlerinin daha fazla işlevlik kazanabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, İ. Ö. (2013). Coğrafya Biliminin Tanımı, İlkeleri, Konusu (Genel Fiziki Coğrafya, Ed: Hamza AKENGİN ve İskender DÖLEK). Ankara: Pegem Akademi.
- ALGER, C. (2009). Secondary Teachers' Conceptual Metaphors of Teaching and Learning: Changes Over the Career Span. *Teaching and Teacher Education: An International Journal of Research and Studies*, 25(5), 743-751.
- ASLAN, A. (2009). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi Programındaki Çevre Konularının Analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- AUBUSSON, J. P., HARRISON, A. G. ve STEPHEN, R. (2006). *Metaphor and Analogy in Science Education*. Aubusson, J. Peter., A. G. Harrison, G. Allan ve M. S. Ritchie (Ed.). The Netherlands: Springer Publisher.
- ATEŞ, M. ve KARATEPE, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 6(2): 1327-1348.
- AYDIN, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10(3), 1313-1322.
- AYDIN, F. (2011). Üniversite Öğrencilerinin “Çevre” Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26, 25-44.
- AYDIN, F. ve COSKUN, M. (2011). *The Metaphoric Perceptions of Gifted Students Towards “Environment” Concept (Ankara Sample-Turkey)*, Archives of Applied Science Research, 3(2): 577-585.
- AYDIN, F. ve ÜNALDI ESER, Ü. (2010). Coğrafya Öğretmen Adaylarının Coğrafya Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. *International Online Journal of Educational Sciences (IOJES)*, 2(2), 600-622.
- AYDIN, F., KAYA, H. ve COSKUN, M. (2011). The Role of Geography Course in Building Environmental Conscious. *World Applied Sciences Journal*, 12(6), 822-829.
- BALLANTYNE, R. (1999). Teaching Environmental Concepts, Attitudes and Behaviour Through Geography Education: Findings of An International Survey, *International Research in Geographical And Environmental Education*, 8(1), 40-58
- BEDNARZ, R. S. (2006). Environmental Research and Education in US Geography, *Journal of Geography in Higher Education*, 30(2), 237-250.
- CECIONI, E. (2005). Environmental Education and Geography of Complexity. *International Research in Geographical and Environmental Education*. 14(4), 277-294.
- CHUNG, M. ve MILLER, J. (2011). Do We Live in a Box of Crayons?: Looking at Multicultural Metaphors Written by Teachers. *Multicultural Education*, 18(4): 39-45.
- COŞKUN, M. (2010). Lise Öğrencilerinin “İklim” Kavramıyla İlgili Metaforları (Zihinsel İmgeleri). *Turkish Studies International Periodical for The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*. 5(3), 919-940.

- ÇAPAN, B. E. (2010). Öğretmen Adaylarının Üstün Yetenekli Öğrencilere İlişkin Metaforik Algıları. *Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12):140-154.
- ÇİFTÇİ, B. ve TANGÜLÜ, Z. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Atatürk İlkeleri Hakkındaki Metaforik Algıları. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, 5(8): 381-395.
- DEMİRTAS, Z. (2011). The Metaphors Developed by the Teachers towards School Managers. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, Issue 43, p.53-72.
- DEMİRCİ, G. ve MUTLU, P. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen ve Teknoloji Dersine İlişkin Metaforik Tanımlamaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41):53-63.
- DEMİRKAYA, H. (2006). Çevre Eğitiminin Türkiye'deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitimine Yönelik Yeni Yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 207-222.
- DOĞANAY, H. (1993). *Coğrafya'ya Giriş*. Erzurum: Aktif Yayınları.
- ERİNÇ, S. (1984). Ortam Ekolojisi ve Degrasyonel Ekosistem Değişiklikleri. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- GEÇİT, Y. ve GENÇER, G. (2011). Sınıf Öğretmenliği 1. Sınıf Öğrencilerinin Coğrafya Algılarının Metafor Yoluyla Belirlenmesi (Rize Üniversitesi Örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23:1-19.
- KALYONCU, R. ve LİMAN, S. (2013). Öğretmenlerin "Görsel Sanatlar Dersi" ve "Görsel Sanatlar Öğretmeni" Kavramlarına İlişkin Metaforları. *E-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)*. 8(1): 115-130.
- KALYONCU, R. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının "Sanat Eğitimi Dersi" Kavramına İlişkin Metaforları. *E-Journal of New World Sciences Academy (NWSA)*, 8(1):90-102.
- KAYA, H., COSKUN, M. ve AYDIN, F. (2010). The Analysis of High School Student's Perceptions Towards "Environment" Concept. *African Journal of Agricultural Research*, 5(13), Pp:1591-1597.
- KILIÇ, F. D. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilimler Dersinde Tarih Konuları Üzerinde Oluşturdukları Metaforların Söylem Analizi Tekniği ile İncelenmesi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- LAKOFF, G. ve JOHNSON, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil* (Çev: G. Yavuz Demir), Ankara: Paradigma Yayıncılık.
- MEB (2010). Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

- MILES, M. B. ve HUBERMAN, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, Ca: Sage.
- SABAN, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Zihinsel İmgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- SABAN, A. (2008a). Okula İlişkin Metaforlar, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Yaz 2008, Sayı 55, Ss: 459-496
- SABAN, A. (2008b). İlköğretim I. Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Bilgi Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- SABAN, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Öğretmen” Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- SABAN, A., KOÇBEKER, B. N. ve SABAN, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)* ,6(2), 461-522.
- SHAW, D. M., BARRY, A. ve MAHLIOS, M. (2008). Preservice Teachers' Metaphors of Teaching in Relation to Literacy Beliefs. *Teachers And Teaching: Theory And Practice*, 14(1), 35-50.
- SHUELL, T. J. (1990). Teaching and Learning as Problem Solving. *Theory into Practice*, 29 (2), 102-108.
- SÖNMEZ, V. (1993). Program Geliştirme Öğretmen El Kitabı. Ankara: Adım Yayıncılık.
- STYLIANOU, M., KULINNA, P. M., COTHRAN, D. ve KWON, J. Y. (2013). Physical Education Teachers' Metaphors of Teaching and Learning. *Journal of Teaching in Physical Education*, 32(1):22.
- ŞIŞMAN, M. (2002). *Örgütler ve Kültürler*, Ankara: Pegema Yayıncılık, 179 s.
- TAŞLI KEÇECİ, Ö. (2010). *Ortaöğretim Coğrafya Derslerinin Çevre Bilinci Oluşturmadaki Rolünün Öğrenci Görüşlerine Değerlendirilmesi (Aydın Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- TAYLOR, W. (1984). *Metaphors of Education*. Heineman Educational Books Ltd: London.
- Türk Dil Kurumu (web sayfası) Güncel Sözlük.
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts (Erişim tarihi: 25.04.2013).

- TÖREMEN, F. ve DÖŞ, İ. (2009). İlköğretim Öğretmenlerinin Müfettişlik Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (Educational Sciences: Theory & Practice)*, 9(4), 1973-2012.
- UŞAK, M. (2007). Çevre Nedir? (Çevre Bilimi, Ed: Mustafa AYDOĞDU ve Kudret GEZER), 3. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- VADEBONCOEUR, J. A. ve TORRES, M. N. (2003). *Constructing and Reconstructing Teaching Roles: A Focus on Generative Metaphors and Dichotomies*, Discourse: Studies in The Cultural Politics of Education, Carfax Publishing, Vol: 24, No: 1.
- WEADE, R. ve ERNST, G. (1990). Pictures of Life in Classrooms, and the Search for Metaphors to Frame them. *Theory into Practice*, 29 (2), 133-140.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- YOB, I. M. (2003). Thinking Constructively with Metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.